

Ilmiy amaliy jurnal

№ 7 (9)
2026

YANGI O'ZBEKISTON IQTISODIYOTI

O‘ZBEKISTON RESPUBLIKASI
OLIY TA’LIM, FAN VA INNOVATSIYALAR VAZIRLIGI

MIRZO ULUG‘BEK NOMIDAGI
O‘ZBEKISTON MILLIY UNIVERSITETI

YANGI O‘ZBEKISTON IQTISODIYOTI

7

ISBN 978-9943-5256-3-4

Toshkent – 2026

MUNDARIJA

Umarov A.T. Mintaqalarni barqaror rivojlantirish strategiyasini shakllantirishning konseptual asoslari..... **7**

Хошимов П.З., Эгамназарова Г.Ш. Ўзбекистонда атроф-муҳитни муҳофаза қилишнинг иқтисодий ва ҳуқуқий асослари..... **13**

Raxmatova F.Y. To‘qimachilik sanoatida yashil investitsiyalar va resurs samaradorligini oshirish yo‘nalishlari..... **19**

Ergasheva A.F. Milliy hunarmandchilik brendlarini ilgari surishda raqamli marketing vositalaridan foydalanish..... **22**

Rahimova N.A. Inson resurslarini boshqarishda Big Data va HR analitikaning samarodorlikka ta’siri..... **25**

Эгамназарова Г.Ш. Аҳоли ўсишининг CO_2 эмиссияси, ресурслар истеъмоли ва уларнинг иқтисодий барқарорликка таъсири..... **28**

Хасанов У.Ю. Кибержиноят рискларини бошқариш амалиётининг концептуал асосларининг ривожланиши..... **33**

Алимухамедов Ш.Р. Божхона тўловларини ундиришда божхона қийматини аниқлашнинг ўрни..... **38**

Сапаров И.Х. Маҳаллий бюджетлар харажатлари ижросининг самарадорлигини ошириш масалалари (Тошкент вилояти мисолида)..... **43**

Shaydulov Sh.Sh. Surxondaryo viloyatida elektron tijorat rivojlanishiga ta‘sir etuvchi omillar tahlili **57**

Abdulxakimov Z.T. Dunyo zargarlik sanoatini rivojlanishining bugunki kundagi xolati..... **60**

Ibragimova G.S. Ta’lim sifatini oshirishda boshqaruv tizimining iqtisodiy samaradorligini rivojlantirish..... **65**

Davronova N., Abdulxakimov Z.T. Kaydzen konsepsiyasining nazariy va uslubiy asoslari..... **69**

Isaqov A.T. Fermer xo‘jaliklarida agroresurslardan foydalanish samaradorligini oshirish istiqbollarini prognozlash..... **73**

Berdimurodov U.S. Agrosanoat majmuasida klaster tizimini tashkil etish va rivojlantirishning iqtisodiy mexanizmlari..... **76**

Хусанбоева Т.М. Цели и задачи преподавания экономических дисциплин в системе высшего образования..... **82**

Alimov N.H. Global adolat kodeksi va global adolat reytingini (indeksini) joriy qilish yo‘llari..... **86**

Umurzaqova I.S. “Investitsiyalar taqsimoti va samaradorlik paradoksi: O‘zbekiston tarmoqlari misolida stoxastik chegara (SFA) va kvadrant tahlili”..... **92**

Safarova Y.A. Iqtisodiy o‘sishning infratuzilmaviy omillarining ta’sir mexanizmlarini baholash.... **101**

Eshqulova N.N. Mamlakat makroiqtisodiy barqarorligini ta’minlashda eksport va importning geografik diversifikatsiyasining ahamiyati..... **108**

Nabiyev A.K. O‘zbekistonda raqobatchilik muhitini shakllantirish va monopoliyaga qarshi qonunchilik..... **115**

Ketmanov A.M. Kichik biznesni moliyaviy resurslarni shakllantirish yo‘nalishlari..... **121**

Мурадов Б.А. Жаҳон мамлакатларида темир йўл транспортини инновацион ривожлантириш тажрибаси..... **125**

Jo‘rayeva M.Z. O‘zbekiston mintaqalarida yashil investitsiyalar va barqaror rivojlanish o‘rtasidagi bog‘liqlik tahlili..... **131**

Qodirov H.M. Adir hududi ekotizimlarini boshqarishda intensiv sug‘orish tizimini joriy etish..... **136**

Jo‘rayeva M.A. Kichik biznes subyektlariga jalb etilgan investitsiyalarni raqobatbardoshlik transmissiya mexanizmi va uni baholash uslubiyoti (Andijon viloyati misolida)..... **143**
Muhsinova F.A. Raqamli texnologiyalarning inson resurslarini boshqarishdagi o‘rni va innovatsion yondashuvning nazariy jihatlari..... **151**
Kamoldinova N.A. Kichik biznesda ayollar bandligining ahamiyati..... **157**
Xamrayeva S.I. Raqamli iqtisodiyot sharoitida xalqaro savdoning transformatsiyasi va iqtisodiy rivojlanishga ta’siri..... **161**
Dadaboyeva M.M. Andijon viloyatida kichik biznes eksportining hozirgi holati va rivojlanish tendensiyalari..... **166**
Xakkulov A.U. Tijorat banklarida foiz risklarini baholashning nazariy va metodologik asoslari..... **171**
Allasheva N.A. Zamonaviy globallashuv sharoitida moliyaviy risklar va ularni boshqarish strategiyalari..... **179**
Atoyev N.R. Yangi industrial mamalakatlar: Chili va Singapur modeli tahlili va ularni O‘zbekistonda qo‘llash imkoniyatlari..... **182**
Yangiboev R.B. O‘zbekiston bank tizimi likvidliligiga ta’sir etuvchi omillarining empirik tahlili.... **190**
Nazarov J.R. Yashil iqtisodiyot: O‘zbekistonning barqaror kelajagiga yo‘l..... **198**
Qo‘zieva N.N. Tijorat banklarida mijozlar bazasini shakllantirishning nazariy asoslari..... **202**
Wang Jiahao Исследование по вопросам совместного развития индустрии электронной коммерции между Пекином и Ташкентом в рамках «Цифрового Шелкового пути»..... **207**
Qurbanov U.E. O‘zbekiston Respublikasi hududlari kesimida aholi daromadlarining iqtisodiy tahlili..... **216**
Abduvaxidova N.A. O‘zbekistonda barqaror turizmni rivojlantirishda raqamli texnologiyalar va innovatsion yondashuvlar..... **221**
Murodov O.U. Sanoat korxonalarida resurslardan samarali foydalanish jarayoniga ta’sir etuvchi omillar..... **225**
Xasanov S.Q. “To‘qimachilik sanoati korxonalari raqobatbardoshligini oshirishning tashkiliy-iqtisodiy mexanizmlari..... **229**
Kabilov O.X. Paxta va g‘alla urug‘liklarini tayyorlovchi korxonalar faoliyatiga ta’sir etuvchi omillar **234**
Pirmanov O.B. Oliy ta’lim tizimi raqamli ekotizimini shakllantirishdagi tizimli muammolar va boshqaruvdagi uzilishlar tahlili..... **238**

UDK: 338.43

PAXTA VA G‘ALLA URUG‘LIKLARINI TAYYORLOVCHI KORXONALAR FAOLIYATIGA TA’SIR ETUVCHI OMILLAR

ФАКТОРЫ, ВЛИЯЮЩИЕ НА ДЕЯТЕЛЬНОСТЬ ПРЕДПРИЯТИЙ ПО ПОДГОТОВКЕ СЕМЯН ХЛОПЧАТНИКА И ЗЕРНОВЫХ КУЛЬТУР

FACTORS AFFECTING THE ACTIVITIES OF COTTON AND GRAIN SEED PROCESSING ENTERPRISES

Kabilov Odil Xurramovich
Toshkent davlat texnika universiteti mustaqil izlanuvchisi

Annotatsiya

Maqolada paxta va g‘alla urug‘liklarini tayyorlovchi korxonalar faoliyatiga ta’sir etuvchi ishlab chiqarish-texnologik, moliyaviy, mehnat, logistik, tabiiy-iqlimiy va institutsional omillar tizimlashtirilgan. Ushbu omillarning korxonalar iqtisodiy samaradorligiga ta’siri baholanib, salbiy ta’sirlarni kamaytirish va samaradorlikni oshirish yo‘nalishlari taklif etilgan**.**

Kalit so‘zlar: Paxta urug‘ligi, g‘alla urug‘ligi, urug‘lik tayyorlash korxonasi, iqtisodiy samaradorlik, ishlab chiqarish omillari, xomashyo ta’minoti, konditsion urug‘lik, texnologik jarayon, mahsulot sifati, ishlab chiqarish tannarxi, logistika, rentabellik, tashqi xavflar.

В статье систематизированы производственно-технологические, финансовые, трудовые, логистические, природно-климатические и институциональные факторы, влияющие на деятельность предприятий по подготовке семян хлопчатника и зерновых культур. Оценено влияние данных факторов на экономическую эффективность предприятий, а также предложены направления снижения их негативного воздействия и повышения эффективности.

Ключевые слова: семена хлопчатника, семена зерновых культур, предприятие по подготовке семян, экономическая эффективность, производственные факторы, обеспечение сырьём, кондиционные семена, технологический процесс, качество продукции, себестоимость производства, логистика, рентабельность, внешние риски.

The article systematizes the production and technological, financial, labour, logistical, natural and climatic, and institutional factors affecting the activities of cotton and grain seed processing enterprises. The impact of these factors on the economic efficiency of enterprises is assessed, and measures to mitigate their adverse effects and improve efficiency are proposed.

Keywords: cotton seeds, grain seeds, seed processing enterprise, economic efficiency, production factors, raw material supply, certified-quality seeds, technological process, product quality, production cost, logistics, profitability, external risks.

Paxta va g‘alla urug‘liklarini tayyorlovchi korxonalar agrosanoat majmuasining muhim ishlab chiqarish bo‘g‘inlaridan biri hisoblanadi. Mazkur korxonalar faoliyati qishloq xo‘jaligi ishlab chiqaruvchilarini nav tozaligi, unuvchanligi, namligi va fitosanitar holati bo‘yicha belgilangan talablarga javob beradigan sifatli urug‘lik bilan ta’minlashga yo‘naltiriladi. Shu sababli ularning iqtisodiy natijalari faqat ishlab chiqarish hajmi va sotishdan olingan daromad bilan emas, balki urug‘likning biologik xususiyatlarini saqlash, texnologik yo‘qotishlarni kamaytirish, sertifikatlashtirish talablariga rioya qilish hamda buyurtmachilarga o‘z vaqtida yetkazib berish darajasi bilan ham belgilanadi.

Urug‘lik tayyorlash jarayoni xomashyoni qabul qilish, laboratoriya tahlilidan o‘tkazish, tozalash, saralash, kalibrlash, dorilash, qadoqlash, markirovkalash, saqlash va iste’molchiga yetkazib berish kabi o‘zaro bog‘liq bosqichlarni qamrab oladi. Ushbu bosqichlarning birortasida yuzaga

kelgan texnologik yoki tashkiliy uzilish yakuniy mahsulot sifati, ishlab chiqarish tannarxi va korxona rentabelligiga bevosita ta’sir ko‘rsatadi. Shuning uchun korxonalar faoliyatiga ta’sir etuvchi omillarni alohida emas, balki yagona tashkiliy-iqtisodiy tizim doirasida baholash maqsadga muvofiq.

Paxta va g‘alla urug‘liklarini tayyorlovchi korxonalar faoliyatiga ta’sir etuvchi omillarni shakllanish manbaiga ko‘ra ichki va tashqi omillarga ajratish mumkin. Ichki omillar korxona tomonidan boshqarilishi va tartibga solinishi mumkin bo‘lgan jarayonlarni ifodalasa, tashqi omillar korxona faoliyat yuritadigan bozor, tabiiy-iqlimiy va institutsional muhit ta’sirida shakllanadi.

1-jadval

Paxta va g‘alla urug‘liklarini tayyorlovchi korxonalar faoliyatiga ta’sir etuvchi asosiy omillar tasnifi

Omillar guruhi	Asosiy omillar	Korxona faoliyatiga ta’siri
Ishlab chiqarish-texnologik	Uskunalar quvvati, texnologik liniyalarning holati, avtomatlashtirish darajasi	Mahsulot hajmi, texnologik yo‘qotishlar va qayta ishlash sifatiga ta’sir qiladi
Xomashyo-ta’minot	Urug‘lik xomashyosining sifati, hajmi, nav tarkibi va yetkazib berish muddati	Ishlab chiqarish uzluksizligi va tayyor mahsulot chiqishiga ta’sir ko‘rsatadi
Sifat	Nav tozaligi, unuvchanlik, namlik, zararkunanda va kasalliklardan xoli bo‘lish	Mahsulot raqobatbardoshligi va sotish imkoniyatini belgilaydi
Mehnat	Xodimlar malakasi, mehnat intizomi, ish jarayonlarini tashkil etish	Mehnat unumdorligi va mahsulot sifatiga ta’sir qiladi
Moliyaviy	Aylanma mablag‘lar, investitsiyalar, kredit resurslari va to‘lov intizomi	Modernizatsiya, xomashyo xaridi va moliyaviy barqarorlikni belgilaydi
Energetik	Elektr energiyasi va yoqilg‘i ta’minoti, energiya narxi	Tannarx va ishlab chiqarish uzluksizligiga ta’sir ko‘rsatadi
Logistik	Transport, omborlar, qadoqlash va yetkazib berish tizimi	Saqlashdagi yo‘qotishlar va buyurtmalarni bajarish muddatiga ta’sir qiladi
Marketing	Talabni o‘rganish, shartnomalar, narx belgilash va sotish kanallari	Sotish hajmi va bozordagi mavqeni belgilaydi
Innovatsion-raqamli	Raqamli monitoring, avtomatik nazorat va ma’lumotlar bazasi	Resurslar sarfini optimallashtirish va qarorlar tezkorligini oshiradi
Tabiiy-iqlimiy	Harorat, yog‘ingarchilik, qurg‘oqchilik, tuproq va suv sharoiti	Xomashyo hajmi, urug‘lik sifati va mavsumiylikka ta’sir ko‘rsatadi
Institutsional	Standartlar, sertifikatlashtirish, davlat buyurtmasi va tartibga solish	Korxonaning ishlab chiqarish va sotish shartlarini belgilaydi
Bozor	Talab, raqobat, narxlar o‘zgarishi va iste’molchilarning to‘lov qobiliyati	Daromad, foyda va mahsulot zaxiralariga ta’sir qiladi

1-jadval ma’lumotlaridan ko‘rinadiki, korxona iqtisodiy samaradorligi faqat ishlab chiqarish-texnologik imkoniyatlarga bog‘liq emas. Xomashyo sifati, moliyaviy resurslar yetarliligi, laboratoriya nazorati, logistika va bozor talabi o‘rtasidagi muvofiqlik yakuniy natijani shakllantiradi. Masalan, zamonaviy uskunalar mavjud bo‘lgan sharoitda ham sifatsiz xomashyo yetkazib berilishi konditsion urug‘lik chiqishini kamaytiradi. Aksincha, yuqori sifatli xomashyoni texnologik jihatdan eskirgan uskunalarda qayta ishlash urug‘likning mexanik shikastlanishi va texnologik chiqindilar ko‘payishiga olib kelishi mumkin.

Korxona darajasida boshqariladigan omillar orasida ishlab chiqarish quvvatidan foydalanish, xomashyoni qayta ishlash chuqurligi, resurslar sarfi, mehnat unumdorligi va mahsulot sifatini nazorat qilish alohida ahamiyatga ega. Ularni samarali boshqarish mahsulot birligi tannarxini pasaytirish, foydani ko‘paytirish va ishlab chiqarish rentabelligini oshirish imkonini beradi.

2-jadval

Korxona ichki omillarining iqtisodiy natijalarga ta’sir yo‘nalishlari

Ichki omil	Ijobiy holat	Salbiy holat	Kutiladigan iqtisodiy natija
Ishlab chiqarish quvvatidan foydalanish	Uskunalarning barqaror va to‘liq yuklanishi	Quvvatlarning bekor turishi	Doimiy xarajatlarning mahsulot birligiga to‘g‘ri keladigan ulushi kamayadi
Texnologik yangilanish	Zamonaviy tozalash, saralash va kalibrlash uskunalari	Jismoniy va ma’naviy eskirgan liniyalar	Tayyor mahsulot chiqishi va sifat darajasi oshadi
Xomashyo sifati	Nav va sifat ko‘rsatkichlari bo‘yicha saralangan xomashyo	Namligi yuqori va aralash xomashyo	Qayta ishlash xarajatlari va yo‘qotishlar kamayadi
Laboratoriya nazorati	Bosqichma-bosqich tezkor sifat nazorati	Nazoratning faqat yakuniy bosqichda o‘tkazilishi	Nomuvofiq mahsulotni erta aniqlash imkoniyati ortadi
Mehnat resurslari	Malakali xodimlar va natijaga bog‘langan rag‘batlantirish	Malaka yetishmasligi va mehnat unumdorligining pastligi	Ish vaqtidan foydalanish hamda bir xodimga to‘g‘ri keladigan mahsulot hajmi oshadi
Energiyadan foydalanish	Energiya tejamkor uskunalar va sarf monitoringi	Energiya sig‘imining yuqoriligi	Mahsulot tannarxida energiya xarajatlari qisqaradi
Ombor xo‘jaligi	Harorat va namlik nazorat qilinadigan omborlar	Saqlash sharoitlarining talabga javob bermasligi	Urug‘lik sifati saqlanadi va tabiiy yo‘qotishlar kamayadi
Moliyaviy boshqaruv	Aylanma mablag‘larning tez aylanishi	Debitorlik qarzining ortishi	To‘lov qobiliyati va ishlab chiqarish uzluksizligi ta’minlanadi
Raqamli boshqaruv	Xomashyo harakati va xarajatlarni elektron hisobga olish	Qo‘l mehnatiga asoslangan hisob va nazorat	Axborot aniqligi va boshqaruv qarorlari tezkorligi oshadi

Ichki omillarning samaradorlikka ta’siri o‘zaro bog‘liq xususiyatga ega. Ishlab chiqarish quvvatidan yuqori darajada foydalanish xomashyo ta’minoti barqaror bo‘lganidagina ijobiy natija beradi. Shuningdek, texnologik modernizatsiya xodimlar malakasini oshirish va raqamli nazorat tizimini joriy etish bilan birgalikda amalga oshirilmasa, investitsiyalarning kutilgan iqtisodiy samarasi to‘liq ta’minlanmaydi.

Paxta va g‘alla urug‘liklarini tayyorlash mavsumiy xususiyatga ega bo‘lib, korxonalar faoliyati tabiiy-iqlimiy sharoit, xomashyo yetishtiruvchilar faoliyati va tarmoqni davlat tomonidan tartibga solish mexanizmlariga sezilarli darajada bog‘liq. Ob-havoning noqulay kelishi urug‘lik xomashyosining hajmi va sifatini pasaytirsa, energiya resurslari hamda transport xizmatlari narxining o‘sishi mahsulot tannarxini oshiradi.

3-jadval

Tashqi omillarning korxona faoliyatiga ta’sir mexanizmi

Tashqi omil	Ta’sir obyekti	Ehtimoliy xavf	Korxonaning moslashuv choralari
Tabiiy-iqlim sharoiti	Xomashyo hajmi va sifati	Hosildorlik va urug‘lik unuvchanligining pasayishi	Xomashyo yetkazib beruvchilarni hududlar bo‘yicha diversifikatsiya qilish
Suv ta’minoti	Urug‘lik yetishtirish jarayoni	Xomashyo yetishmovchiligi va sifat o‘zgarishi	Yetkazib beruvchilar bilan uzoq muddatli shartnomalar tuzish
Energiya tariflari	Qayta ishlash tannarxi	Xarajatlar va sotish narxining oshishi	Energiya auditi va tejamkor texnologiyalarni joriy etish
Transport tariflari	Xomashyo va tayyor mahsulot logistikasi	Yetkazib berish xarajatlarining ko‘payishi	Optimal yo‘nalishlar va hududiy omborlardan foydalanish
Standartlashtirish talablari	Mahsulot sifati va sotish	Mahsulotning sertifikatdan o‘tmasligi	Laboratoriya bazasini takomillashtirish
Bozor talabi	Ishlab chiqarish va sotish hajmi	Ortiqcha zaxira yoki mahsulot taqchilligi	Talabni prognozlash va buyurtmalar asosida ishlab chiqarish
Kredit shartlari	Aylanma mablag‘lar va investitsiyalar	Moliyaviy xarajatlarning o‘sishi	Moliyaviy manbalarni diversifikatsiya qilish
Raqobat muhiti	Narx va mahsulot sifati	Bozor ulushining qisqarishi	Sifat, servis va yetkazib berish tezligi bo‘yicha ustunlik yaratish
Davlat tomonidan tartibga solish	Ishlab chiqarish va sotish munosabatlari	Tartib-taomillar o‘zgarishining xarajatlarga ta’siri	Me’yoriy o‘zgarishlarni muntazam monitoring qilish

Tashqi omillar korxona tomonidan bevosita boshqarilmasa-da, ularning ta’sirini oldindan baholash va tegishli moslashuv choralarini ishlab chiqish mumkin. Xususan, xomashyo yetkazib beruvchilar tarkibini diversifikatsiya qilish, ehtiyot qismlar zaxirasini shakllantirish, energiya sarfini me’yorlashtirish va talab prognozlaridan foydalanish tashqi tavakkalchiliklarning iqtisodiy oqibatlarini yumshatadi.

Tadqiqot natijalari paxta va g‘alla urug‘liklarini tayyorlovchi korxonalar iqtisodiy samaradorligi ishlab chiqarish-texnologik, xomashyo-ta’minot, moliyaviy, mehnat, energetik, logistik, marketing, tabiiy-iqlimiy va institutsional omillarning o‘zaro uyg‘unlashgan ta’siri ostida shakllanishini ko‘rsatdi. Ushbu omillarning birortasini alohida boshqarish barqaror iqtisodiy natijaga erishish uchun yetarli emas. Shu sababli korxonalarda xomashyoni qabul qilishdan boshlab, tayyor urug‘likni saqlash va iste’molchiga yetkazib berishgacha bo‘lgan jarayonlarni yagona boshqaruv tizimi asosida muvofiqlashtirish zarur.

Shunday qilib, urug‘lik tayyorlovchi korxonalar iqtisodiy samaradorligini oshirish uchun, birinchi navbatda, xomashyo va tayyor mahsulot sifatini bosqichma-bosqich nazorat qilish, ishlab chiqarish quvvatlaridan oqilona foydalanish, texnologik yo‘qotishlarni kamaytirish, energiya va logistika xarajatlarini optimallashtirish hamda talab prognozlari asosida ishlab chiqarish dasturlarini shakllantirish maqsadga muvofiq. Mazkur chora-tadbirlarning tizimli amalga oshirilishi mahsulot tannarxini pasaytirish, konditsion urug‘lik chiqishini ko‘paytirish, korxonalarning rentabelligi va moliyaviy barqarorligini oshirish imkonini beradi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro‘yxati:

1. O‘zbekiston Respublikasining 2019-yil 16-fevraldagi O‘RQ-521-sonli “Urug‘chilik to‘g‘risida” gi Qonuni. Lex.uz.
2. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 2023-yil 15-dekabrdagi PQ-391-sonli “Paxtachilikda urug‘chilik tizimini rivojlantirish hamda paxta hosildorligini oshirishning qo‘shimcha chora-tadbirlari to‘g‘risida” gi qarori.
3. O‘zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining 2022-yil 16-dekabrdagi 712-sonli “Qishloq xo‘jaligi ekinlari urug‘larini sertifikatlash va navdorligini baholash bo‘yicha davlat xizmatlari ko‘rsatishni takomillashtirish to‘g‘risida” gi qarori.
4. FAO. Quality Declared Seed System: Technical Guidelines on Standards and Procedures. – Rome: Food and Agriculture Organization of the United Nations, 2006. – 250 p. FAO Knowledge Repository.
5. FAO. Seeds Toolkit. Module 3: Seed Quality Assurance. – Rome: Food and Agriculture Organization of the United Nations, 2018.
6. FAO. The Second Report on the State of the World’s Plant Genetic Resources for Food and Agriculture. – Rome: Food and Agriculture Organization of the United Nations, 2010.

UDK: 338.242:378.1:004.9

OLIY TA’LIM TIZIMI RAQAMLI EKOTIZIMINI SHAKLLANTIRISHDAGI TIZIMLI MUAMMOLAR VA BOSHQARUVDAGI UZILISHLAR TAHLILI

АНАЛИЗ СИСТЕМНЫХ ПРОБЛЕМ И НАРУШЕНИЙ В УПРАВЛЕНИИ ПРИ ФОРМИРОВАНИИ ЦИФРОВОЙ ЭКОСИСТЕМЫ ВЫСШЕГО ОБРАЗОВАНИЯ

ANALYSIS OF SYSTEMIC PROBLEMS AND GOVERNANCE DISRUPTIONS IN FORMING THE DIGITAL ECOSYSTEM OF THE HIGHER EDUCATION SYSTEM

Pirmanov Oxunjon Baxridin o‘g‘li
Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti
ORCID: 0009-0007-8313-9030

Annotatsiya

Maqolada oliy ta’lim tizimida shakllanayotgan raqamli ekotizimning institutsional yetukligini cheklayotgan tizimli muammolar tahlil qilinadi. Asosiy e’tibor raqamlashtirilgan jarayonlar va axborot tizimlarining parchalanganligi, ma’lumotlarning takroriyligi va sifati, klassifikatorlar hamda standartlarning nomuvofiqligi, idoralararo integratsiyada vakolat va javobgarlikning noaniqligi, shuningdek Data Hub asosida ma’lumotlarni boshqarish mexanizmlarini shakllantirish zaruratiga qaratilgan. Tahlil yuklangan manbada keltirilgan vazirlik ma’lumotlari, HEMIS va boshqa platformalarning integratsiyalashuv holati asosida olib borilgan. Natijada raqamli ekotizim samaradorligini platformalar soni bilan emas, balki ma’lumotlar sifati, end-to-end jarayonlar, yagona klassifikatorlar, API standartlari, ma’lumot egasi va javobgar subyektlarning aniq belgilanishi orqali baholash zarurligi asoslangan.

Kalit so‘zlar: oliy ta’lim, raqamli ekotizim, HEMIS, EduBilling, Data Hub, ma’lumotlar sifati, interoperabellik, klassifikator, API, RACI, SLA, institutsional boshqaruv.

В статье анализируются системные проблемы, ограничивающие институциональную зрелость формирующейся цифровой экосистемы в системе высшего образования. Основное внимание уделяется фрагментации цифровых процессов и информационных систем, дублированию и качеству данных, несогласованности классификаторов и стандартов, неоднозначности полномочий и ответственности при межведомственной интеграции, а также